

เทศน์เช้า วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ ฟังธรรมเพื่อเตือนสติตัวเอง ถ้ามีสติ ตัวเองทำอะไรทำตามหน้าที่นั้น จะได้ผลประโยชน์ตามหน้าที่นั้น ถ้าสักแต่ทำอะไร ถ้าสักแต่ทำอะไร ทำสิ่งใดแล้วมันก็ได้แต่สักแต่ว่า มันไม่ได้สมประโยชน์หรอก แต่เวลาเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “เธอจงเห็นเป็นสักแต่ว่าเห็น เธอจงรู้สักแต่ว่ารู้”

ถ้าสักแต่ว่าเห็น สักแต่ว่ารู้นั้นเป็นพระอรหันต์ท่านเข้าใจของท่านแล้ว ท่านถึงให้เรามองอย่างนั้น แต่ถ้าชีวิตของเรายังมีความจำเป็นของเราอยู่ เราต้องตามความจริงของเราไป เราต้องตั้งสติของเรา ทำสิ่งใดด้วยความมั่นคงของเรา ทำด้วยความจริงของเรา เพื่อประโยชน์กับเราไป เวลาภาวนาก็ต้องภาวนาจริงๆ ภาวนาจริงๆ ภาวนาจริงๆ แล้วมันเคร่งเครียด ภาวนาแล้วมันตามสบายแล้วมันจะสบาย ตามสบายมันสบาย เราวางเป็นกลาง วางเป็นกลางแล้วนะ ถ้าเคร่งเครียดจนเกินไป เราก็พยายามตั้งสติของเราแล้วกำหนดพุทโธ พยายามอย่าให้มันไปเกาะเกี่ยวสิ่งใดให้มันเป็นการกดดันตัวเอง ถ้ามันเป็นความจริง เป็นความจริงอย่างนั้น

คนปรารถนาความสุข เราเกิดมาทางโลก เราปรารถนาความสุข เกลียดความทุกข์ ความสุขของใครล่ะ ถ้าความสุขของทางโลก เขาแสวงหาของเขาเพื่อความสงบสุขของเขา เพื่อทรัพย์สมบัติของเขา มันก็เป็นความสุขทางโลกไป ทางโลกมันเป็นอย่างนั้น ถ้าทางโลกเป็นอย่างนั้น เพราะเราเกิดมาเป็นสิ่งที่มีชีวิต สิ่งที่มีชีวิตต้องมีอาหาร เทวดา อินทร์ พรหมเขาต้องมีอาหารของเขา เวลาเขาจะหมดอายุขัยของเขา คืออาหารของเขา ร่อยหรอลง ไม่มีอาหารกิน เขาก็ต้องหมดอายุขัยของเขา

แล้วของเราทำขึ้นมา อาหารเต็มบ้านเต็มเมือง แต่ร่างกายมันรับไม่ได้ ร่างกายเรากินไม่ได้ เราแสวงหามาเพื่อความสงบสุขของเรา แต่ถึงเวลาที่สุดแล้วต้องพลัดพรากจากเขา การพลัดพรากจากเขาแล้ว พลัดพรากแล้วเรามีสิ่งใดเป็นสมบัติของเรา ถ้ามีสิ่งใดเป็นสมบัติของเรา เทวดา อินทร์ พรหมของเขา เวลาเขาหมดอาหารของเขา เขาหมดอายุขัยของเขา เวลาคนตกนรก

อเวจี เขาสิ้นเวรสิ้นกรรมของเขา เพราะเขาสิ้นเวรสิ้นกรรมของเขา เขาถึงหมดอายุขัยในภพในชาตินั้น เขาถึงเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะไฉน

แต่มนุษย์ของเราหาสมบัติมาๆ สมบัติมหาศาลเลย กองอยู่นั้นๆ แต่เราใช้ประโยชน์มันไม่ได้ แต่ถ้าขณะที่เราใช้ประโยชน์ได้ อยู่กับหลวงตาท่านบอกว่า พระหนุ่มณเฑาะร์น้อยถ้าฉันได้ให้ฉันนะ เพราะโตขึ้นแล้วมันจะฉันไม่ได้ เพราะแก่เฒ่าแล้วมันจะฉันไม่ได้ ฉันไม่ได้เพราะร่างกายมันรับไม่ได้ไฉน

เวลาเราต้องการ เราก็ไม่มี เวลาเรามีขึ้นมาแล้ว ร่างกายมันก็ไม่ต้องการแล้ว เวลาเรามีขึ้นมามันสมบูรณ์จนเรามองข้ามไปแล้ว นี่มันมีแค่สติของเราไฉน ถ้าเรามีสติคิดเลือกคัดแยกของเรา เราใช้สมประโยชน์กับที่เรากำลังจำเป็นต้องใช้

พระเรามีปัจจัย ๔ ปัจจัยเครื่องอาศัยๆ ปัจจัยเครื่องอาศัยเพื่อรักษาชีวิตนี้ไว้ เวลาเราอยากเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราอยากเกิดทันองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “ถ้าเธออยากพบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้อุปัฏฐากภิกษุไข่เถิด ถ้าอุปัฏฐากภิกษุไข่เท่ากับอุปัฏฐากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า”

นี่ไฉน ถ้าภิกษุไข่แล้วมันไข่จริงหรือเปล่าละ ภิกษุไข่ เราอุปัฏฐากภิกษุไข่ ภิกษุไข่นั้นต้องเป็นผู้ที่เชื่อฟัง ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตาม มันควรอุปัฏฐาก แต่ถ้าอุปัฏฐากแล้วคือดึงขึ้นมา ปัจจุบันนี้ เธอจงอุปัฏฐากภิกษุไข่เถิด ภิกษุไข่เต็มเลย พอไข่ขึ้นมาทำอะไรก็ได้

นี่ไฉน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านเปิดทางไว้ เปิดทางไว้ให้กับคนที่ทำคุณงามความดีไฉน ถ้าคนจะทำคุณงามความดี ทำสิ่งใดมันก็ติดขัดขัดข้อง เพราะมันเป็นเรื่องของโลก มันซับซ้อนกัน ถ้าเราทำคุณงามความดีของเรา ท่านเปิดทางไว้ให้ผู้ปรารถนาดี แต่ไอ้ผู้ที่ปรารถนาเข้ามาเพื่อหาผลประโยชน์ ถ้าหาผลประโยชน์มันก็เป็นแบบนั้น เราต้องเลือกเอาของเราเอง ถ้าเลือกของเราเอง เธออยากได้อุปัฏฐากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เธออุปัฏฐากภิกษุไข่เถิด เพราะภิกษุเวลาเจ็บไข่ได้ป่วยขึ้นมา สิ่งที่ทำมาๆ แล้วมันเป็นประโยชน์สิ่งใดกับใครละ ถ้าเราหาสิ่งนั้นมา แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราจะหาหัวใจของเรา

หัวใจเป็นนามธรรมนะ หาสมบัติมา สมบัติมีมากน้อยขนาดไหน เราก็ต้องเก็บรักษามัน คุณงามความดีในหัวใจมันมหาศาลเลย ขณะที่เราทำสิ่งใดก็ได้มันเก็บได้หมดแหละ พอเก็บได้

หมดนะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบุพเพนิวาสานุสติญาณ ย้อนอดีตชาติไป สิ่งในอดีตชาติไม่มีต้นไม่มีปลาย มันเก็บอยู่ในดวงใจดวงนั้น ดวงใจดวงนั้นมันจับไว้หมด เวลาบุพเพนิวาสานุสติญาณ ถ้ามันยังไม่จบไม่สิ้น มันยังต้องไปข้างหน้าอีก สิ่งที่เป็นนามธรรมที่เก็บไว้ในหัวใจๆ มันสำคัญอย่างนั้นนะ แล้วเวลาเราจะมาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราจะล้างหัวใจสิ่งนี้ให้มันสะอาดบริสุทธิ์ ให้มันผ่องแผ้ว

จิตเดิมแท้นี้ผ่องใส จิตเดิมแท้นี้ผ่องใส มันจะผ่องใสอย่างไร เวลามันทำความสงบของใจเข้าไป มันติดขัดขัดข้อง มันอึดอัดขัดข้องในใจของเราเพราะเหตุใด อึดอัดขัดข้องมาเพราะมันเป็นจรตนิสัย จรตนิสัยของคน คุณติ การทำความสงบ ๔๐ วิธีการขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านวางไว้ถึง ๔๐ วิธีการให้มันตรงกับจรตของคน สัทธาจรต พุทธจรต จรตของคนที่มีขนาดไหนมันต้องมีปัญญาของมัน

ถ้ามีปัญหาแล้ว พอเข้าไปแล้ว พอเข้าไป จิตเดิมแท้นี้ผ่องใสๆ เวลาทำความสงบของใจเข้าไปมันก็ผ่องใส ถ้าผ่องใสขึ้นมา ผ่องใสในมิติหนึ่ง แต่ถ้ายกขึ้นสู่วิปัสสนา มันจะไปเห็นความหมักหมมของกิเลสในใจอีกมหาศาลเลย ถ้าความหมักหมมกิเลสมหาศาล เราจะทำความสะอาดอย่างไร เราจะถอดถอนอย่างไร สรที่มันปักในหัวใจจะถอดถอนอย่างไร บุพเพนิวาสานุสติญาณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มีต้นไม่มีปลาย มันสะสมมาขนาดไหน เป็นพระโพธิสัตว์ๆ สิ่งนั้น สิ่งของมันเก็บไว้ในหัวใจ ถ้าทำความสะอาดในหัวใจขึ้นมา ถ้ามันสะอาด มันผ่องแผ้วขึ้นมา มันสะอาดด้วยอะไร? สะอาดด้วยมรรคญาณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่วางไว้ นั่นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ถ้าธรรมจริงๆ ของเรา เราต้องทำของเราขึ้นมา แล้วของเรามันอยู่ไหนล่ะ

เวลาศึกษามา ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมะเป็นธรรมชาติ เราต้องการสภาวะแวดล้อมที่ดี ถ้าสภาวะแวดล้อมที่ดี สิ่งที่ดี ถ้าที่ดี ดีจากภายนอกเป็นสัพปายะ แต่ถ้าดีจากภายในล่ะ ดีจากภายในต้องมีสติของเรา เก็บกวาดทำความสะอาดในใจของเรา ถ้ามันทำความสะอาดใจของเราได้นะ พุทโธได้ ปัญญาอบรมสมาธิได้ มันก็ลงสู่ความสงบของเราได้ ถ้ามันลงสู่ความสงบของเราได้ ถ้ามันลงสู่ความสงบแล้ว เวลามันคลายตัวออกมามันก็เป็นเรื่องปกติ เราก็ต้องมี ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ เราก็ต้องทำความสงบของใจให้มากขึ้น เราต้องสร้างเหตุให้มากขึ้น ให้ชำนาญในวสี ชำนาญในวสีคือการรักษาใจ คุณติ เราต้องการสภาวะความมั่นคงทางพลังงานเขาต้องการความเสถียร ถ้าเสถียรแล้วทำสิ่งใดมันก็ทำได้ง่ายขึ้น

นี่ก็เหมือนกัน เวลามันสงบ เดี่ยวก็สงบ เดี่ยวก็คลายตัวออกมา มันไม่เสถียร ไม่เสถียรคือไม่ตั้งมั่น ถ้าเวลาตั้งมั่นขึ้นมาแล้ว ฝึกหัดของเรา เราพยายามฝึกหัด แล้วเมื่อไหร่มันจะใช้ปัญญา

ปัญญาก็ฝึกหัดใช้ปัญญานี้แหละ ฝึกหัดใช้ปัญญาฝึกหัด ฝึกหัดให้มันเสถียร ถ้าเสถียรขึ้นมาถ้ามันยกขึ้นสู่วิปัสสนา มันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริงของมันได้ เวลาฝึกหัดใช้ปัญญา พอใช้พลังไปแล้วมันก็ไม่เสถียรอีกแล้ว กลับมาทำความสงบของใจมาก ฝึกหัดของเรา การฝึกหัดอย่างนี้ เริ่มต้นที่มันทุกข์มันยากกัน ที่เราปฏิบัติแล้วไม่สมประโยชน์ ตรงนี้ ล้มลุกคลุกคลานอยู่กันตรงนี้ ก้าวเดินกันไม่ได้ไง

ถ้าก้าวเดินไปได้ เราก้าวเดินได้มันต้องฝึกหัดๆ มันก็เข้าไปสู่ที่จิตนิสัย เข้าไปอยู่กับอำนาจวาสนาของคน ใครสร้างบารมีมากน้อยแค่ไหน ถ้าสร้างบารมีมาก มันมั่นคงของมัน เด็กที่มันเป็นเด็กกตัญญู เด็กที่เป็นคนดี มันมั่นคงของมัน มันขยันหมั่นเพียรของมัน มันขวนขวายของมันนะ เด็กบางคนมันทอดธุระ มันไม่เอาไหนเลย จิตใจของเราก็เป็นแบบนั้นนะ ถ้าจิตใจมันเป็นแบบนั้น มันมั่นคงอย่างนั้น มันทำอย่างนั้น

เวลามันทุกข์มันยาก นึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเอาตรงนั้นไป ถ้าเอาตรงนั้น เราเกิด ทุกคนเกิดมาปรารถนาความสุขเกลียดความทุกข์ ถ้าปรารถนาความสุขของเราคือความสุขทางโลก ความสุขทางโลกมันก็เป็นความสุขอันหนึ่ง ความสุขนี้เป็นของชั่วคราว มันต้องพึ่งพาอาศัยกันไปไง ชีวิตนี้มันต้องการทั้งนั้นนะ เราต้องการอากาศที่สะอาดบริสุทธิ์ เราต้องหายใจเพื่อฟอกเลือดของเราให้ร่างกายมันสมบูรณ์ของเรา เวลาร่างกายของเราเจ็บไข้ได้ป่วย ออกๆ แอดๆ เขาจะมากวามันก็ล้มลุกคลุกคลาน มันวิตกกังวลไปหมดเลย นี่เราก็ต้องการปัจจัยเครื่องอาศัยเราก็ต้องการ เราต้องการในปัจจุบันนี้ ต้องการใช้สอยให้เป็นประโยชน์ตอนนี้ แล้วถ้าเป็นประโยชน์แล้ว เราใช้สอย เวลาประพฤติปฏิบัติ ถ้าคนมีกำลังนะ คนมีกำลังมีจุดยืนนะ ถ้าปฏิบัติไปแล้ว มันเคยสงบแล้วทำไมมันไม่สงบอีก

เวลาครูบาอาจารย์ท่านบอกว่าธาตุขันธ์ทับจิต ธาตุขันธ์ทับจิต จิตใจของเรามันเป็นนามธรรมที่มันนุ่มนวลมาก เวลามันหิวมันกระหาย มันก็ต้องการ เวลามันสุขสมบูรณ์ของมัน มันกลับไปไหนๆ เขาก็ผ่อนอาหาร

ว่าปัจจัย ๔ ปัจจัย ๔ เราแสวงหาเพื่อประโยชน์กับเรา เพื่อสมบุญแก่เรา แต่ถ้าเราอดนอนผ่อนอาหาร ผ่อนอาหาร สิ่งที่เป็นความสุขหยาบๆ ถ้าจิตมันเป็นสัมมาสมาธิ จิตมันสงบ มันมีความสุขที่ละเอียดกว่า มันมีคุณค่ามากกว่า มันมีประโยชน์มากกว่า เราก็ขวนขวาย เขาเรียกพอใจทำๆ

เราทำคุณงามความดีกัน เขาว่าสิ่งใดก็เป็นทุกข์ สิ่งใดก็เป็นทุกข์ หน้าที่การงานก็เป็นทุกข์ เราปรารถนาความสุข แต่เพราะความทุกข์อันนั้น เราแสวงหาอันนั้น มันถึงมีความสุขมา เวลาเราต้องการความเป็นจริงของเรา เวลาเราเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาเป็นความทุกข์ทั้งนั้นนะ แต่มันพอใจจะทำ ทุกข์เพราะเรารู้ว่าเราอดเปรี้ยวไว้กินหวาน เพราะมันจะมีความจริงอยู่ข้างหน้า ความจริงที่มันรอเราอยู่ข้างหน้า ถ้าเราขวนขวายได้จริง เราจะเข้าไปสู่ความจริงอันนั้น ถ้าเข้าไปสู่ความจริงอันนั้นได้ มันมีความสุขจริง เป็นความสุขเพราะว่า ศีล สมาธิ ปัญญา มันเป็นเรื่องของนามธรรม มันเป็นธรรมะๆ สมาธิธรรม ปัญญาธรรม มันเป็นสังขารที่มันเข้าได้กับหัวใจ เข้าได้กับความรู้สึกอันนั้น

ถ้าความรู้สึกอันนั้น ถ้าเรามีสิ่งนี้เป็นพยานขึ้นมา หัวใจอย่างนี้มันจะอดนอนผ่อนอาหารได้ มันจะภาวนาของมันได้ มันจะก้าวเดินของมันได้ไง ถ้าก้าวเดินของมันได้ มันแตกต่างกัน แตกต่างกันด้วยมุมมอง ด้วยความคิด ด้วยความรู้สึกในใจ นั่นนะเขาเรียกอำนาจวาสนาบารมีของคนที่มีมันมีมา

แต่โลกเขา “ประชาธิปไตยๆ” ใจ ต้องเสมอภาค จี้เกี่ยวข้องจี้เกี่ยวเหมือนกัน ขยันหมั่นเพียรก็ต้องขยันหมั่นเพียรเหมือนกัน แล้วหาที่ไหนล่ะ แม้แต่เราคนเดียวบางที่มันขยันหมั่นเพียร บางที่มันก็จี้เกี่ยว บางที่มันทอดธุระ เราก็ต้องฝึกหัดจนมีความชำนาญ ฝึกหัดหัวใจของเรา ดูแลหัวใจของเราเพื่อประโยชน์กับเรา เวลาประพฤติปฏิบัติ ปัจจัยตั้ง สันติภูมิจิโก จากหัวใจดวงนี้

เวลาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษา ฟังจากครูบาอาจารย์มา มันก็ฟังนะ แต่ถ้ามันเป็นจริงของเราๆ อันนี้มันเป็นการกระทำจากของเราเลยละ นี่ไง จากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่งไง เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาพระสมัยพุทธกาลไปรายงานผลการปฏิบัติกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะถามว่าใครทรมานมา คือใครเป็นคนสอน ใครเป็นคนชักจูง

ไอ้สิ่งสอนชักจูง ใครเป็นคนทรमानมา ใครเป็นคนทรमान ทรमानๆ อะไร ทรमान เรา คิดว่าการทรमानทางโลกใจ คือการทำทารุณกรรมกัน นี่ไม่ใช่ การทรमानคือทรमानกิเลส คือ การแนะนำให้มุ่มมอ การชักนำเพื่อให้หัวใจมันมุ่มมอ ใครทรमानมา มันจะมาอย่างไร องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถามว่าใครทรमानมา ก็บอกว่าพระสารีบุตรเป็นผู้ทรमानมา พระโมคคัลลานะเป็นผู้ทรमानมา

คำว่า “ทรमान” คือชักนำเป็นคนให้อูบาย แล้วใครทรमानมาๆ นี่ทรमानกิเลสไป แต่ถ้าเราทำได้จริง เราทรमानเราเอง เพราะเราเชื่อมั่น เราไม่มีความเชื่อมั่นใคร คุณิ เวลาหลงตาท่านเชื่อมั่นในองค์หลวงปู่มั่นมาก เวลาองค์หลวงปู่มั่นนิพพานไป ท่านไปนั่งอยู่ปลายเท้าของหลวงปู่มั่น นั่งร้องไห้ ใจดวงนี้มันคือหนัก เพราะเรารู้จักนิสัยเราเอง นิสัยของผู้ที่มีสัจจะ มันจะฟังแต่คนที่ มีสัจจะ คนที่พูดแล้วโลเลหรือมีเลศนัย พูดกันหนสองหนเขาไม่ฟังแล้ว แล้วมันไม่ยอมฟังใคร แล้วโลกมันหากคนสัจจะจริงๆ อย่างนี้ไต่ยาก

เวลาหลวงปู่มั่นนิพพาน ท่านไปนั่งอยู่ปลายเท้านะ ใจดวงนี้มันคือหนัก มันไม่เคยฟังใครเลย มันเคยฟังแต่หลวงปู่มั่น หลวงปู่มั่นก็มานิพพานไปเสียแล้ว แล้วเราจะหาใครเป็นที่พึ่งละ ท่านมีอำนาจวาสนาบารมีของท่าน ท่านก็ระลึกคำสั่งสอนของท่าน หลวงปู่มั่นสั่งไว้ว่าอย่าทิ้งผู้รู้ อย่าทิ้งพุทโธ มันจะไม่เสีย อย่าทิ้งผู้รู้ อย่าทิ้งพุทโธ

อย่าทิ้งผู้รู้ก็อย่าทิ้งหัวใจเราใจ หัวใจเราอย่าทิ้ง พวกเรามองข้ามกันไปเห็นแต่วัตถุ ไปเห็นแต่สิ่งที่จะเป็นความสุขทางโลก ความสุขอย่างนั้นกิเลสมันสร้างขึ้นมาก เรา ก็อยากได้อีกดีไป กับเขา อารมณ์ความรู้สึก เห็นไหม อย่าทิ้งผู้รู้ อย่าทิ้งหัวใจของเรา ถ้าอย่าทิ้งหัวใจของเรา เราพอแล้ว เราไม่ขวนขวายจนเกินกว่าเหตุ เราไม่กว้านเอาความทุกข์มาให้เรา อย่าทิ้งผู้รู้ อย่าทิ้งพุทโธ อย่าทิ้งพุทชะ

ถ้ามันอ่อนแอหนัก มันท้อแท้ก็ระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุทโธ พุทชะ อย่าทิ้งผู้รู้ อย่าทิ้งพุทโธ หลวงตาท่านเอาตรงนี้เป็นคติยึดมั่นในใจของท่าน แล้วท่านก็บุกบั่นของท่านไป ท่านทำของท่านไป

เวลาพระอรหันต์ไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “ใครทรमानมาๆ” ก็หลวงปู่มั่นทรमानมา ท่านพูดเอง หลวงปู่มั่นเป่ากระหม่อมเรามา หลวงปู่มั่นรักษาเรามา

นี่ก็เหมือนกัน เราเชื่อใครไม่ได้ เราก็อ่อย่างั้ผู้รู้ อ่อย่างั้พุทโธ อ่อย่างั้องค์สมเด็จพะ
สัมมาสัมพุทเจ้า อยู่กับองค์สมเด็จพะสัมมาสัมพุทเจ้า รักษาหัวใจของเราไว้ หาที่พึ่ง หา
ความสุข หากความจริงใจให้เจอ ถ้าหากความจริงใจของเราเจอ เกิดมาเป็นมนุษย์มาพบ
พระพุทศาสนา แล้วเกิดมาไม่เหยียบแผ่นดินผิด เราได้ฝึกหัดประพฤติปฏิบัติให้สัจจะ ให้
คุณธรรมเกิดขึ้นมาในหัวใจของเรา เอวัง